

ӘОЖ 28 -1+141.3198

Б. Қ. Бейсенов, Т.Қ. Бейсен
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қазақстан, Алматы қ.
E-mail: otrar68@mail.ru

Жалпы адамзаттық құндылықтар – дінаралық сұхбаттастықтың өзегі

Аңдатпа. Мақалада дін аралық қарым-қатынас мәдениеті және дінаралық сұхбаттастық мәселелері қарастырылады. Сонымен қатар рухани мәдениеттегі дін құндылықтары көтеріліп, әлемдік және дәстүрлі дін лидерлерінің съезі келісім мен бейбітшілікке қарай ұмтылыс екендігі көрсетіледі. Қазақстан әлемдік және дәстүрлі діндерге және құндылықтарына төзімді қарайтындығы айқындалады.

Түйін сөздер: зайырлылық, төзімділік, рухани мәдениет, сұхбаттастық, дәстүрлі құндылықтар, дінаралық келісім.

Еліміздегі дәстүрлі діндер ұлтаралық келісім мен тұрақтылықты нығайтуда өзіндік рөл атқарады. Дін адамзаттың санасы мен адамгершілік жан-дүниесін, рухы мен ар-намысын, іс-әрекетін Жаратушының заңына сәйкес негіздейді. Дін зайырлы қоғамда адамды рухани тәрбиелеуге және оның адамгершілік бітім болмысын биіктетуге бағытталады. Әлемдік діндердің құндылықтары ұлттық, нәсілдік, әлеуметтік ұстанымдардан жоғары тұратын адамзат баласына ортақ әмбебап жүйені айқындайды. «Әрбір дін уағыздайтын жоғары құндылықтар исламның, православиенің, католицизмнің, протестанттықтың, діни ілімдері әр кезде де мемлекеттен қолдау табатын болады» [1].

Қазақ елі әлемдегі өзара түсіністік пен сұхбаттастықты дамытуға өзінің сүбелі үлесін қосуда. Бұған жарқын мысал 2003 жылдан өткізіліп келе жатқан әлемдік және дәстүрлі дін лидерлерінің съезі болып табылады. 2003 жылы өткізілген I съезге 13 елден 17 делегация, 2006 жылы өткізілген II съезге әлемнің 26 елінен 29 діни делегация, ал 2009 жылы өткізілген III съезге 35 елден 77 делегация қатысқан. Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің ІҮ съезіне әлемнің 40 елінен 87 делегация келді. ІҮ съезде 4 секциялық отырыс жұмыс істеді, олар «Дін мен дәстүр», «Дін және жастар», «Дін және әйел: рухани құндылықтар мен қазіргі заманғы сын тегеуріндер». ІҮ съезде әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының кеңесі құрылып, бұл кеңес съездің жұмысына басшылық жасайтын болды.

Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшылары адамгершілік ұстанымдар мен рухани құндылықтар өркениетаралық және мәдениеттер

сұхбаты үшін келісімнің негізі екендігін айқындап отыр. Қазақ елі төзімділік пен түсіністік идеясын өркениетті әлемге паш етіп отыр. Әлемнің кейбір елдерінде мульти мәдениеттілік идеясына күмәнмен қараушылар көріне бастады. Алайда көптүрлілік, көптілділік адамзаттың бірін-бірін танып білуі мен түсінуі және құрметтеуінің алғашарты. Құран-Кәрімде адамзатты бір-бірімен танысып, білісуі үшін қауым, тайпа, ұлыс қылып жаратылғандығы айтылады. Жалпыадамзаттық құндылықтар тілі мен ділі, діні мен дәстүрі бөлек халықтарды келісім мен кешірім, түсіністік пен төзімділік негізінде сұхбаттастыққа шақырады. «Көптүрліліктің, көпұлттылықтың және көп-конфессиялықтың толерантты дамуы – ғаламдық бейбітшілік пен келісімнің кепілі» [2].

Қазақ қоғамының рухани тұрғыдан жаңаруында дәстүрлі діндер маңызды рөл атқарады. Елімізде Ислам, христиандық және иудей діндерінің жалпы адамзаттық және гуманистік құндылықтарының ұлтаралық және конфессияаралық келісім мен татулықты орнықтырудағы атқаратын рөлі ерекше. Дәстүрлі діндердің жасампаз қоғамымызда достық пен өзара құрмет пен түсінушілікті нығайтуға қызмет етеді. Қазақ халқының мәдениеті мен руханияты ислам өркениеті мен дүниесінің ажырамас бөлшегі. Елімізге ислам діні күшпен емес бейбіт жолмен енді. Дінбасымыз Әбсаттар Қажы Дербісәлі: «Ұлттың ділі оның дінінен айырып алғысыз. Ділді адамның жан дүниесі мен ұлттық шынайы болмысы деп түсінсек, қазақтың жан дүниесі мен табиғатын ата-бабамыздың асыл діні Ислам құрамай ма? Демек, екі дінге бірінсіз-бірі жоқ деп түсінгені абзал» деп көрсетеді [3].

Ұлттық руханият халқымыздың өмір тұрмысынан, мәдениетінен, тілі мен ділі, дәстүрі мен діни сенімінен қалыптасады. Ұлттық руханияттың киелі қадір-қасиеттері қазақ қоғамынан және қазақ ұлтының өмірінен көрінеді. Ұлттық руханият және діни сана өзара байланысты. Ислам діні мен ұлттық руханият арақатынасы мына жағдайда көрініс береді. Бұл обал мен сауап, әдептілік пен әдепсіздік, имандылық пен имансыздық, сабырлылық пен шыдамсыздық, үнемділік пен ысырапқорлық, аманат пен қиянат, қарапайымдылық пен тәкаппарлық сынды ахлақтық ұғымдар дін мен ділдің арақатынасын айқындайды.

Ж. Молдабеков: «Исламдық-мұсылмандық дәстүрлер мәдени, этникалық және өркениеттілік өзін-өзі анықтаудың өтімді құралына айналды. Дінге нағыз берілгендер ұлтаралық араздықты емес, қайта адамдар арасындағы төзімділікті этнос аралық ымырашылдықты уағыздады. Дін адамды жоғарғы құндылық ретінде сыйлауға үйретті» – деп, діннің әлеуметтік-мәдени қырларын ашып көрсетеді [4, 56].

Кеңестік атеистік кезеңде халқымыз өзінің діни құндылықтарынан ажыраған жоқ. Өйткені қазақ жеріндегі мешіттер және ел ішіндегі білімді молдалар халқымыздың діни сұраныстарын аздықөпті өтеді. Бабаларымыз ұстаған ислам діні ұлттық болмыс-бітімімізге ғасырлар бойы ықпал етті. Тәуелсіздігіміздің арқасында халқымыз ата дінімен сағына қауышты.

Атейстік идеология тұсында қазақ мәдениетіндегі мұсылмандық дәстүрді бейнелейтін жәдігерлер халық ауыз әдебиетінің мұралары, ұлт зиялыларының шығармалары, мешіттер, белгілі кесенелер халқымыздың діни мәдениеттен ажырамауына себеп болды.

Ислам құндылықтары мен ислам философиясын, ислам мәдениеті мен өнерін дамыту мен жаңарту ісіне қазақ халқы маңызды және зор үлес қосты. Көрнекті дін қайраткері, аудармашы Сәдуақас Ғылмани 1952-1972 жылдары Қазақстан қазиятының қазии және Орта Азия және Қазақстан діни басқармасының мүшесі қызметтерін атқарды. Кеңестік кезеңде 1970 жылдары ол «Құран туралы жала мен өтіріктерге қарсы», «Діни педагогика», «Арабша-қазақша түсіндірме сөздік», «Ел аузынан жиған тергендер» сынды еңбектер жазып, әл-Фараби шығармаларын араб тілінен қазақ тіліне аударуға қатысты.

Бұхара қаласындағы «Мир – Араб» медресесін бітірген Жакия қажы Бейсенбайұлы Садуақас Ғылманидан кейін қазият кеңсесін 1972-1979

жылдар аралығында басқарды. 1979-1990 жылдар қазиятты Рәтбек қажы Нысанбайұлы басқарды. 1990 жылы 12 қаңтарда Қазақстан мұсылмандарының бірінші құрылтайында Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы құрылды. Құрылтайда Рәтбек қажы Қазақстанның бас мүфтиі болып сайланды. 2000 жылы Қазақстан мұсылмандары Діни басқармасының кезекті құрылтайында Бас мүфтиі болып профессор Әбсаттар қажы Дербісәлі сайланды. Қазіргі кезде Діни басқарма «Иман» журналы, «Ислам және өркениет» газеті арқылы діни үгіт-насихат және ағартушылық жұмыстарын жүргізеді. Сондай-ақ елімізде ислам діні мен мәдениеті, тарихы туралы «Мұсылман», «Шапағат-Нұр», «Рахмет самалы» сынды басылымдар танымдық материалдар жариялап тұрады, «Көкжиек», «Баракат», «Кәусар-саяхат» және т.б. баспаханалар діни әдебиеттер шығаруда. 2007 жылы студия болып құрылған «Асыл арна» ислами-ағартушылық телеарнасы 2009 жылдан бастап кабельдік жүйе арқылы эфирге шығып отыр. Қазақстан телеарнасында дәстүрлі ислам құндылықтарын ұлттық негізде насихаттайтын «Иман айнасы» апталық телебағдарламасы тұрақты жүргізілуде. Сондай-ақ «Еларна» телеарнасында рухани құндылықтарды насихаттайтын «Я верю. kz» телебағдарламасы көрсетілуде. Кейбір деректер бойынша еліміз бойынша 15000-нан аса адам қажылық парызын өтеген.

Конфессияаралық бейбітшілік пен келісім Қазақстан үшін өзекті мәселе. Бүгін Қазақстан әлемге тек мұнай өндіруші ел ретінде ғана емес, сондай-ақ Бүкіләлемдік діни-рухани форумның орталығы есебінде де таныс. Онда әлемдік және дәстүрлі діндердің басшылары анағұрлым маңызды заманауи мәселелерді шешу үшін жиналады.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев Әлемдік және дәстүрлері діндердің II съезінде сөйлеген сөзінде: «Қазақстан халқының басым көпшілігі өздерін мұсылман санайды. Сонымен бірге исламның Қазақстанда басымдыққа ие болуы басқа діндерді ұстанушылардың өздерінің әдет-ғұрыптарын толыққанды атқаруына тіпті де кедергі келтірмейтінін қадап айтамын. Мұсылмандықтан өзге конфессиялардың діни ұйымдарының санының өсуі назар аудартады. Тәуелсіздік жылдарында православие дін орындарының саны төрт есе, католик шіркеулерінің саны екі есе өсті. Протестанттар бірлестіктерінің мыңнан аса миссиялары мен мінәжат үйлері жұмыс істейді, елде сондай-ақ 21 иудей қауымдастығы бар, көптеген ғасырлардың

ішінде алғаш рет будда храмы тұрғызылды» – [6]. деп, Қазақстандағы конфессияаралық үнқатысу мен ұлтаралық және дінаралық келісімнің үлгісін атап көрсетті.

Әлемдік және дәстүрлі діндердің басшыларының осындай кездесулерінің соңғы бірінде еліміздегі конфессияаралық келісім мен диалогтың маңыздылығы ерекше аталып өтілді. Әлемдік және дәстүрлі діндердің басшыларының осы бір кездесуінде конфессияаралық келісім мен диалогтың негізгі принциптері айқындалды. Олар: толеранттылық, өзара құрметтеу мен түсінісу, ұлтаралық келісім мен діни төзімділік. Бұл қағидалар Қазақстандағы конфессияаралық қатынастардың да негізін құрайды. Дін даусыз біріктірудің, интеграциялық процестердің күшті факторы бола алады. Ол үшін діндерден қайшылықтарды емес, керісінше ортақ белгілер мен принциптерді, ортақ негіздер мен ортақ құндылықтарды, біріктіруші бастауды іздеуге міндеттіміз.

Айта кету керек, Қазақ жері діни толеранттылық пен конфессияаралық келісім ісінде терең тамырлары бар мен көне дәстүрлерге бай. Қазақстан көне заманнан бері саналуан мәдениеттер мен діндердің тоғысу мекені болған. Әркімге мәлім, қазіргі Қазақстанның аумағында бірнеше ғасырлар бойы тәңіршілдік, зороастризм, манихейлік, буддизм, христиандық (несториандық және яковиттік тармақтары) және ислам сияқты әртүрлі нанымдар бейбіт бірге өмір сүрген, яғни толеранттылық пен конфессияаралық келісімнің үлгісі болған. Сондықтан, Қазақстан Республикасының Президентінің әділ айтқанындай: «Қиындық атаулыны женетін бір-ақ күш бар, ол – бірлік. Еліңді, жеріңді қорғау үшін бірлік қаншалықты қажет болса, тәуелсіздік жемістерін, бүгінгі қол жеткен табыстарымызды сақтау қалу үшін де ол сондай қажет. Ел басына күн туған нелер бір қилы замандарда да халқымызды ұлт ретінде сақтап қалған осы ынтымағы мен бірлігі емес пе еді? «Мың өліп, мың тірілген» қазақ халқы кеңес дәуіріндегі басқа түскен үлкен нәубет жылдарында да өзінің елдігін ынтымақ пен бірліктің арқасында сақтай білді. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында өзге республикаларда қантөгістер мен қақтығыстар болып жатқанда, татулық пен бірліктің арқасында жас мемлекетімізді жасақтап, өтпелі кезеңнен шығынсыз өттік емес пе?! Бүгінгідей қиынқыстау кезеңде мен туған халқымның ынтымақ пен ауызбіршілік танытарына сенемін. Сіздер өздеріңіз бас болып өзге отандас ағайындарға ұйтқы болыңыздар» [6].

Бейбітшілік пен конфессияаралық келісім салаларында Қазақстан аясында болсын, тіпті дүниежүзілік аумақымда болсын қолжеткізген белгілі табыстарымызға қарамастан, әлі шешілмеген, жедел шешуді қажет ететін мәселелер баршылық. Әсіресе, қазір дүние жүзіне діни төзімсіздік, діни фанатизм, діни экстремизм және терроризм шынайы қауіп төндіріп тұр. Оларды ХХІ ғасырдың анағұрлым өткір мәселелеріне жатқызуға болады. Сондықтан конфессияаралық келісім мен диалогты жетілдірудің жаңа жолдарын іздеу қажет.

Дін, әуелі, әлемдік және дәстүрлі діндер адамның діни және рухани негіздерін дамытудың күшті факторы болып табылады. Діннің негізгі мақсаты адамдағы барлық адамгершілік қасиеттерді сақтау және оларды дамыту, адамның өзінің рухани болмысын сақтап қалуына көмектесу болып табылады. Қазіргі әлемнің, оның ішінде қазіргі Қазақстанның міндеті жалпы адамзаттық, гуманистік және толеранттылық құндылықтарды, конфессияаралық келісім, диалогты ғасырлар бойы әлемдік және дәстүрлік діндердің енгізген принциптері мен қағидаларын қазіргі жалпы әлемдік, адамзаттық өркениеттегі бейбітшілікті сақтап қалу үшін, сан алуан этностары мен конфессиялардан тұратын көптеген мемлекеттердің бейбіт қатар өмір сүруі үшін белсенді пайдалануға саяды.

Конфессияаралық бейбітшілік пен келісімнің нығаюы үшін, діннің біріктіруші, рухани тұрғыдан құрушы фактор есебінде рөлінің күшеюі үшін діни мәдениет пен діни сананы қалыптастыру қажет. Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің II съезінің декларациясында: «Планетадағы барлық діндердің және ізгі ниет адамдарына қайырыламыз және: оларды өзара жауласудан, ұрыс-керістен, жеккөрушіліктен бас тартуға және өзара құрмет, шынайылық және мәдени, діни және өркениеттік саналуандылықты тану ахуалында өмір сүруге шақырамыз. Діндерді не бөлетініне емес, оларды не біріктіретініне айрықша назар аудара отырып, соқыр нанымды, басқа діни дәстүрлерді елемешілік пен бұрмалап түсіндірушілікті еңсеру үшін бірлескен күш-жігер қолдануға деген өз табандылығымызды жариялаймыз» [7] делінген.

«Қазақстан халықтарының рухани топтасуы Қазақстан Республикасының шынайы мемлекеттілігін құрудың маңызды шарты болып табылады. Бұл топтасу түрлі формада іске асады. Мұнда ислам мен христиандықтың рухани үнқатысуы өте жемісті, себебі, өйткені дінде рухани байлық шоғырланған» [8]. Қазіргі таңда

елімізде дінаралық татулықты қамтамасыз ету өте маңызды. Дінаралық келісім мәдениетін дамыту үшін діни төзімділікті қалыптастыру керек. Жастар бойында діни төзімділік және өзгенің дүниетанымын, мәдениетін түсіністікпен қабылдай білуді орнықтыру қажет. «Еркін ойшылдық, дүниетанымдық төзімділік азаматтық қоғамның атрибуттары болып табылады. Бірақ төзімділік қағидатын абсолюттендіріп догмаға айландыруға болмайды» [9]. Төзімділік бұл көнбістік емес, төзімділік өзгені жатырқамай қабыл алу. Төзімділік қоғамдық өмірдегі маңызды қағидаттардың бірі. Діни салада өзгенің сенімін құрметтеу діндердің діни ілімі мен құндылықтарын түсіністікпен қабыл алуды талап етеді. Өзгенің сенімін құрметтеу діндарлардың арасын жақындататын қағидат. «Толеранттылық, өзара құрметтестік және түсіністік, ұлтаралық келісім мен діни төзімділік бұл қағидалар Қазақстандағы конфессияаралық қатынастардың да негізін құрайды» [10].

Соңғы жылдары әлемде дінаралық қақтығыстар орын алып отыр. Бұл көбіне діни төзімділік пен білімнің таяздығынан, яғни, надандықтан туындауда. Діни төзімсіздік, өзге діни ілімді және оның құндылықтарын дүниетанымдық тұрғыдан қабыл алмаудан шығады. Кейбір діндарлар мен діни топтар өздерінің саяси амбициясын діни қағидалармен бүркемелей отырып, діни сенімді билікке жетудің құралы ретінде пайдаланады. Әлемнің кейбір елдерінде діннің саясилануы бұл көп жағдайда дінаралық қақтығыстарға ұрындырып отыр. Сондықтан елімізде діннің саяси өмірге араласуына, не ықпал етуіне жол берілмеу керек. Бұған жол бермеу үшін тең дәрежеде діни сауаттылық, саяси мәдениет пен саяси сананы қалыптастыру, ішкі мәдениет пен білімдік деңгейін көтеру қажет. Ата Заңымызда бекітілген зайырлылық принципі елдің өркениетті дамуының тұғыры. Зайырлылық мемлекет пен қоғамның өркениетті дамуы мен әлеуметтік жаңғыртуының негізі.

Ислам тарихына көз жүгіртсек өзінен бастауынан-ақ діндераралық төзімділікті ұстанған. Құранда: «Дінде зорлық жоқ» (Бақара, 256) делінген. М.У. Алсабеков былай дейді: «Исламның рухани мәдениеті көпұлтты, көпдінді қоғамда үнқатысудың негізі ретінде бола алады және болуға тиіс. Дәл осы діннің руханилығы экстремизмге қарсы тұра алады» [11].

Елбасымыздың руханият саласындағы басты ұстанымы дінаралық келісім мен төзімділік. Елбасымыздың руханият саласындағы басты ұстанымы дінаралық келісім мен төзімділік, діни

қатынастардың өзегіне айналды. Қоғамда, әсіресе жастар арасында дінге қызығушылық және діндарлық деңгейі өсіп отыр. Кейбір деректер бойынша, ғибадаттарын тұрақты орындайтын діндарлар 10 % құрап отыр. Сондай-ақ діни санада дәстүрден тыс діни ағымдар да орын алғаны байқалады. Лаңкестік пен экстремизмге қарсы тұратын сана мен парасатты ұстанымды қалыптастыру маңызды. Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы – Жалпыға ортақ еңбек қоғамына қарай 20 қадам» атты мақаласында Елбасы «жастардың бір бөлігі діни секталардың, экстремистердің, есірткіге құмар және қылмыстық топтардың «оңай олжас ына» айналады»-деп көрсетті. Діни фанатизм мен экстремизмнің алдын-алу мақсатында әлеумет күш біріктіруі керек.

Екі әлемдік діннің, атап айтсақ, исламдағы «Құрбан айт» пен православиядағы «Рождество» діни мейрамдарын демалыс күні деп жариялау туралы жөніндегі шешімді ерекше атауға болады. Дін істер агентігінің құрылуы, ислам мәдениеті мен білімін қолдау қорының ашылуы, 2011 жылы «Діни қызмет және діни бірлестіктер туралы» заңының қабылдануы мемлекетіміздің дін саласын бір жүйеге келтіруге бағытталған қадамы болып отыр. Ханафи мазхабы мен исламның дәстүрлі құндылықтары халқымыздың бірлігі мен татулығының рухани негізі. Елімізде ислам және христиандықтың (православиялық, католиктік, протестанттық бағыттары), иудейлік және дәстүрлі наным-сенімдер тұрақтылық пен өзара келісімді, түсіністікті сақтау мен нығайтуда маңызды қызмет атқарады және осы әлеуетті ортақ мұратқа пайдалану керек.

Қазақ елі әлемдік қауымдастықта өзара түсіністік пен келісімге алып келетін рухани-мәдени сұхбаттастыққа жол ашатын ізгі ниеті әлемнің бейбітшілікті аңсаған халықтарының арман-аңсарын ғаламдық деңгейде түйсініп және көре білуінде деп түсінеміз.

Дүниежүзі елдері арасындағы діни және мәдени қатынастардың орнығуына негіз болатын жалпы адамзатқа ортақ рухани құндылықтарды орнықтыру үшін діндер арасындағы келісім мен түсіністіктің маңызды әлеуетін біздің Көшбасшымыз даналықпен елімізде және халықаралық деңгейде мақсатты түрде ұстанып отыр. Дінаралық сұхбаттастық мәдениетін дамытуға байланысты өткізілген халықаралық деңгейдегі конференцияларда, симпозиумдарда белгілі саясаткерлер мен дінбасылары Елбасымыздың планетарлық деңгейде ойлай

білетін аса ірі мемлекет және қоғам қайраткері екендігін атап көрсетуде. Әлемдік саяси және мәдени топтар Елбасымыздың ел ішіндегі және халықаралық деңгейде жасалатын ұсыныстары мен бастамаларын әрқашан да өзекті мәселелерді қамтитындығын атап көрсетуде. Дінаралық келісім мен ұлтаралық татулық еліміздің тұрақты және бейбіт дамуының негізінің бірі. Діндер арасында өзара түсіністік пен сұхбаттастық діни төзімділік мұраттары мен адамзатқа ортақ құндылықтарды орнықтыратын, адамзаттың рухани әлеуетті бір қайнары бұл діни мәдениет. Діни мәдениетті жетілдіру діндарлар үшін мұрат болуы тиіс. Діндердің тәрбиелік-тағылымдық, біріктірушілік-реттеуші мұраттарын еліміздің рухани тұрғыдан өркендеуі үшін тиімді пайдалану қажет. Дін мамандарын тәрбиелеу мен кәсіби дайындау жолында адамзаттың және ұлттық мұраттар мен құндылықтарымызды бүгінгі заман талабына сай жаңа білім беру әдістерін енгізе отырып іске асырған жөн.

Әдебиеттер

- 1 Назарбаев Н.Ә. Қазақстандық жол: тұрақтылық, бірлік, жаңғырту // Егемен Қазақстан. – 2006. – 28 сәуір.
- 2 Мәми Қ. Астана – әлемдегі рухани жарастықтың дәнекері // Егемен Қазақстан. – 2012. – 11 мамыр.

3 Дербісәлі Ә. Біздің ұстаным: бір дін, бір мәзһаб, бір ұлт, бір тіл және халықтың ынтымағы // Айқын. – 2008. – 26 қыркүйек. – Б.3.

4 Қазақтану өрісі: оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2005. – 204 б.

5 Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің II съезі. – Алматы: Өнер, 2006. – 384б.

6 Назарбаев Н.Ә. Дағдарыс арқылы жаңару мен дамуға. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. – Алматы: Қазақстан энциклопедиясы, 2009. – 56 б.

7 Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің II съезінің декларациясы // Егемен Қазақстан. – 2006, қыркүйек – 15. – 1 б.

8 Косиченко А.Г., Нысанбаев А.Н., Кенисарин Д.А. и Мельник Е.В. Ислам и христианство: возможности духовной консолидации народов Казахстана. – 2001. – 195 с.

9 Курганская В.Д., Дунаев В.Ю. Национальная и религиозная идентичность // Қазақстан этностарына діни ұйымдарының әсері: халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдар жинағы. – Алматы, 2008. – 63 б.

10 Қазақстандағы діндер. – Алматы, 2008. – 399 б.

11 Алсабеков М.У. Ислам: религиозные идеи и современность. – Алматы, 2008. – 112 с.

Б.К. Бейсенов, Т. К. Бейсен

Общечеловеческие ценности основа межрелигиозного диалога

В этой статье рассматриваются межрелигиозный диалог и согласование принципов культуры межрелигиозных отношений. А также обсуждаются религиозные ценности в духовной культуре. Статья утверждает, что съезд лидеров мировых и традиционных религий это наилучший способ показать миру пути к единству, к миру. Исследовано, что Казахстанское общество является толерантным к мировым и традиционным религиозным конфессиям и к их ценностям

Ключевые слова: светская толерантность, духовная культура, диалог, традиционные ценности, межрелигиозное согласие.

B. Beysenov, T. Beysenov

Universal human values is basis of interreligious dialogue

This article considers interreligious dialogue and coordination of principles in interreligious to culture of the relations. And discusses the place of national clergy among national unity and religious uniqueness. Authors say that congress of leaders of world and traditional religions is the best way to show to the way population to unity, to the world. It was investigated that Kazakhstan society is tolerant to all world and traditional religious faiths and to their principles.

Keywords: secular, tolerance, spiritual culture, dialogue, traditional values, inter-religious harmony.